

УДК 349.4

Н.П. БАРАБАШ, Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЗВИТОК ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ КОРИСТУВАННЯМ НАДРАМИ

Ключові слова: розвиток, правове регулювання, земельні відносини, надра

Об'єктивна невіддільність надр від землі проявляється не лише в їх природному зв'язку, але й в особливостях правового регулювання земельних відносин, пов'язаних із користуванням надрами. Правовий режим земель, наданих для користування надрами, визначається як нормами земельного законодавства, так і спеціальними нормами законодавства про надра.

Серед наукових праць, присвячених дослідженню правової регламентації використання земель, наданих для користування надрами, необхідно відзначити роботи таких радянських та сучасних вчених, як: В.І. Андрейцев, Г.С. Башмаков, С.А. Боголюбов, Є.А. Галіновська, Р.К. Гусєв, Б.В. Єрофєєв, Ю.Г. Жаріков, І.І. Каракаш, Б.Д. Ключін, Н.І. Краснов, О.І. Крассов, Б.А. Лісковець, Н.Б. Мухітдінов, О.М. Пащенко, В.В. Петров, Н.А. Сиродоев, О.С. Тріфонов, В.К. Філатова, О.П. Шем'яков, А.П. Шеремет, М.В. Шульга та ін. Проте поки що комплексне дослідження розвитку правового регулювання земельних відносин, пов'язаних із користуванням надрами, відсутнє. Дослідження розвитку законодавства про землі, надані для користування надрами, дозволить виявити та зрозуміти сучасні проблеми в правовому регулюванні земельних відносин в сфері користування надрами, знайти шляхи їх вирішення. Значення такого дослідження цінне й для теорії земельного права, встано-

влення та подальшого розвитку правового інституту земель, наданих для користування надрами. Зважаючи на значний обсяг цього питання, його розгляд в межах однієї статті є неможливим.

Тому метою цієї статті є дослідження еволюції правової регламентації земельних відносин, пов'язаних із користуванням надрами, в радянський період та період української незалежності, тобто з 1917 р. і по даний час, та виділення головних її етапів. Новизна роботи полягає в періодизації правового регулювання земельних відносин, пов'язаних із користуванням надрами, а також визначенні напрямків удосконалення законодавства про землі, що надані для користування надрами.

Аналіз відповідного законодавства дозволяє провести періодизацію правового регулювання земельних відносин, пов'язаних із користуванням надрами, виділивши наступні етапи: *1-й етап* – 1920-1927 рр.; *2-й етап* – 1927-1968 рр.; *3-й етап* – 1968-1990 рр.; *4-й етап* – з 1990 р. і по даний час. Проаналізуємо їх відповідно до мети дослідження.

Перші законодавчі акти Радянської держави, зокрема Декрет “Про землю” від 26.10.1917 р. [1], Декрет “Про соціалізацію землі” від 19.02.1918 р. [2], Положення “Про соціалістичний землеустрій і про заходи переходу до соціалістичного землеробства” від 26.05.1919 р. [3] не визначали правового режиму земель, наданих для користування надрами. Вперше основи правового режиму використання цих земель було визначено Декретом “Про надра землі” від 30.04.1920 року [4]. Саме цей акт ознаменував початок **першого етапу** в процесі розвитку правового регулювання земельних відносин у сфері користування надрами. Вказаний декрет для позначення земель, наданих для користування надрами, вживав вираз “землі для потреб гірничої справи”.

Із змісту положень Декрету “Про надра землі” випливає диференціація цих земель на такі види:

- землі, необхідні для розвідувальних робіт;
- землі, на яких знайдені корисні копали-

ни і які визнані як такі, що заслуговують постановки на них експлуатаційних робіт (землі для розробки родовищ корисних копалин).

Питання про необхідність отримання земельних ділянок для гірничої справи і встановлення їх розміру вирішувала Гірнича рада, яка безпосередньо отримувала ці ділянки від Народного комісаріату землеробства.

Детальний порядок відведення земель для гірничої справи регламентувався спеціальною інструкцією Вищої ради народного господарства від 30.04.1920 р. "Про порядок відведення для потреб гірничої промисловості поверхні і надр земних" [5].

Місце земель, необхідних для потреб гірничої справи, у складі земельного фонду було визначено земельним законодавством. Першим земельним актом на республіканському рівні був Земельний кодекс РСФРР від 30.10.1922 р. [6]. Досвід РСФРР з кодифікації земельного законодавства було використано й Українською РСР. Земельний кодекс УРСР (ЗК УРСР) був прийнятий 29.11.1922 р. [7].

Він визначав, що всі землі сільськогосподарського призначення, а також й ті, що могли бути використані для сільськогосподарського виробництва, становили єдиний державний земельний фонд, яким відав Народний Комісаріат Земельних Справ та його місцеві органи. Статтею 5 ЗК УСРР 1922 р. в єдиний державний земельний фонд долучалися землі міст і селищ міського типу (міські землі), а також державне земельне майно. До складу державного земельного майна не входили землі, які знаходилися під лісами, гірничими розробками, залізничними дорогами, фортецями і подібними їм військовими спорудами та ін. Землі, що не входили до складу державного майна, знаходилися в управлінні відповідних відомств і виділялися окремим державним установам і підприємствам (землі державних установ і підприємств), а по закінченню потреби в їх використанні поверталися до складу державного земельного майна.

Отже, складовими частинами земельного фонду були: землі сільськогосподарського призначення, міські землі, державне земель-

не майно, землі державних установ і підприємств. Землі, необхідні для потреб гірничої справи, належали до складу земель державних установ і підприємств.

Подальше регулювання земельних відносин, пов'язаних із користуванням надрами, здійснювалося прийнятим 07.07.1923 р. Положенням про надра землі і їх розробку [8]. Це положення відмінило дію Декрету "Про надра землі" від 30.04.1920 р. Постановою Центрального Виконавчого Комітету СРСР від 13.07.1923 р. [9] дія Положення про надра землі і їх розробку поширювалася на територію всіх союзних республік.

Згідно Положення про надра землі і їх розробку правом користуватися земельними ділянками для потреб гірничої справи наділявся гірничопромисловець, який володів правом здійснювати розвідувальні роботи або розробку родовища корисних копалин. Такі земельні ділянки використовувалися для розвідки чи розробки, збагачення і переробки корисних копалин, а також для встановлення приміщень для робітників і службовців. Надання земельних ділянок для потреб гірничої справи здійснювалося місцевими органами Головного управління гірничої промисловості Вищої Ради Народного Господарства СРСР як в межах наданого гірничопромисловцю гірничого відводу, так і при необхідності поза його межами. Вищою Радою Народного Господарства за погодженням з відповідними наркоматами союзних республік визначалися ділянки поверхні, що не могли використовуватися для потреб гірничої справи або такі ділянки надавалися в користування лише у виключних випадках.

Важливу роль відіграло Положення 1923 р. у врегулюванні взаємних відносин між гірничопромисловцями і користувачами поверхні. На гірничопромисловця покладалася обов'язок відшкодувати користувачу поверхні всі збитки, завдані йому гірничою розробкою. В свою чергу, користувачі поверхні не повинні були під страхом втрати права на відшкодування збитків зводити нові будови або ж іншим чином змінювати при-

значення включених до відводів ділянок без згоди на це користувача гірничого відводу.

Після закінчення розробки родовища корисних копалин відпрацьовані площі поступають на загальних підставах до складу загальнодержавного земельного майна.

В подальшому було прийнято значна кількість нормативних актів, які спрямовувалися на доповнення Положення про надра землі і їх розробку або мали за мету змінити окремі положення цього акту. Наявність такої кількості документів звичайно знижувала його ефективність в регулюванні відносин щодо користування надрами. За таких обставин назріла потреба провести кодифікацію гірничого законодавства і прийняти новий акт гірничого законодавства. Таким актом стало Гірниче положення СРСР від 09.11.1927 р. [10]. Це положення вводилося в дію 01.01.1928 р. Відповідно до ст.2 Гірничого положення СРСР в Українській РСР був прийнятий Гірничий кодекс, який набрав чинності 01.07.1928 р. З веденням в дію цих документів розпочинається **другий етап** розвитку законодавства щодо використання земель, наданих для користування надрами.

Дія Гірничого положення і прийнятих на його основі гірничих законів союзних республік не поширювалася на родовища торфу, підземних джерел прісної води, що використовувалися для пиття, господарських потреб і зрошування, а в частині отримання права на розробку надр – на родовища уранових і інших радіоактивних руд, добування яких було монополією держави. Отже, Гірниче положення заклало основи для розвитку спеціального законодавства в залежності від виду корисних копалин.

Гірниче положення СРСР, на відміну від Декрету “Про надра землі” та Положення про надра землі і їх розробку, для позначення земель для потреб гірничої справи використало термін “ділянки поверхні, необхідні для гірничого промислу”.

Земельні ділянки за ступенем необхідності їх для гірничого промислу поділялися на: безумовно необхідні та умовно необхідні.

Під безумовно необхідними ділянками поверхні розумілися “такі ділянки (як в межах пошукових чи розвідувальних площ і гірничих відводів, так і поза ними), без використання яких здійснення гірничопромисловцем наданого йому в порядку визначеному цим положенням і гірничими законами союзних республік права здійснювати гірничі роботи ставало або зовсім неможливим, або економічно недоцільним, або таким, що не відповідало технічним правилам ведення гірничих робіт” [10]. Умовно необхідними вважалися “ті, користування якими було бажаним, але ненадання яких в користування не тягло за собою неможливості здійснювати наданого гірничопромисловцю права на ведення гірничих робіт” [10]. Визнання ділянок безумовно чи умовно необхідними у визначених розмірах та межах здійснювалося державними органами, які надавали родовище під пошуки, розвідку і розробку.

Поділ вище зазначених земельних ділянок на види обумовлювався наступними обставинами:

а) поверхня землі, з якої можлива розробка родовищ корисних копалин, могла бути вкрай обмеженою, а розробка його могла проводитися декількома підприємствами, що призводило до необхідності встановлення мінімальних розмірів земельної ділянки, котра потребувалася для розміщення засобів, пов’язаних з розробкою гірничого відводу, і віднесення засобів виробництва, що носили допоміжний характер, на інші землі;

б) нерідко родовища корисних копалин залягають в межах уже існуючих землекористувань і земельні ділянки пов’язані із вилученням частини використовуваних земель, що також приводить до необхідності встановлення мінімальних розмірів ділянки, яка вилучається [11, с.195].

Наведений поділ цілком доречно можна застосувати і в сучасних умовах до земель, наданих для користування надрами. Адже це дало би можливість органам, що вирішують питання про відведення земельних ділянок, переконатися в обґрунтованості і доцільності

відведення земельної ділянки у відповідних розмірах.

Ділянки поверхні як безумовно, так і умовно необхідні передавалися в користування гірничопромисловцям для:

1) ведення пошукових і розвідувальних робіт, що проводилися на підставі дозвільних свідоцтв чи догорів про детальну розвідку;

2) ведення розробки родовищ корисних копалин на правах першого відкривача або на договірних основах.

Кожний гірничопромисловець був зобов'язаний одночасно з отриманням права на ведення гірничих робіт внести в депозит державного органу, який надав йому родовище, заставу для забезпечення покриття завданих землекористувачам можливих збитків від здійснення гірничих робіт. Розмір такої застави визначався органом, що надавав родовище.

Земельні ділянки для потреб гірничого промислу надавалися в користування за згодою землевласника та/або з дозволу зацікавлених державних органів, а за їх відсутності, лише за спеціальною постановою законодавчих органів союзних республік.

Право на користування земельними ділянками для потреб гірничого промислу автоматично втрачалося з втратою права на здійснення гірничих робіт. Закріплення на законодавчому рівні такої підстави припинення права користування земельною ділянкою є позитивним досвідом для удосконалення чинного законодавства. Враховуючи, що чинний Земельний кодекс України також ставить у залежність виникнення права користування земельною ділянкою для потреб, пов'язаних із користуванням надрами, від права користування надрами, то необхідно доповнити цей кодекс такою підставою припинення права користування земельною ділянкою як "втрата права користування надрами (права на спеціальний дозвіл або гірничий відвід)".

Гірниче положення СРСР, як і Положення про надра землі і їх розробку 1923 р., передбачало відшкодування збитків, понесених як

землекористувачами, так і гірничопромисловцями внаслідок взаємного ущемлення їх прав. Порядок відшкодування таких збитків встановлювався гірничими законами союзних республік.

Правовий режим земельних ділянок для потреб гірничого промислу визначався і загальними правилами земельного законодавства. Відповідно до затвердженого Центральним Виконавчим комітетом СРСР 15.12.1928 р. Союзного земельного закону "Загальні засади землекористування і землеустрою" [12], землями спеціального призначення визнавалися землі, надані в безпосереднє користування державних установ, підприємств та громадських організацій для їх спеціальних цілей несільськогосподарського характеру. До окремих видів цих земель Загальні засади землекористування і землеустрою відносили: землі для потреб транспорту, землі для військових потреб, землі для гірничих розробок, землі фабрик, заводів, землі шкіл, землі курортів тощо. Отже, землі для потреб гірничих розробок належали до земель спеціального призначення.

Звернувши увагу на термінологію, вжиту в гірничому та земельному законодавстві, неважко помітити, що для позначення земель, наданих для користування надрами, вживалися різні вирази. Так, якщо Гірниче положення СРСР 1927 р. застосовувало поняття "ділянки поверхні, необхідні для гірничого промислу", то земельне законодавство – термін "землі для гірничих розробок". Застосування категорії „землі для гірничих розробок” не відповідало положенням гірничого законодавства, оскільки крім земель, необхідних для гірничих розробок, існували землі, що надавалися в користування для ведення пошукових та розвідувальних робіт.

Третій етап розвитку земельних відносин в процесі користування надрами пов'язаний з прийняттям 13.12.1968 р. загальносоюзного Закону "Основи земельного законодавства Союзу РСР і союзних республік" (далі Основи земельного законодавства) [13], що набув чинності 01.07.1969 р. Згідно з статтею 2 Ос-

нов земельного законодавства земельні відносини в СРСР регулювалися, крім Основ, ще й земельними кодексами та іншими актами законодавства союзних республік, які повинні були видаватися відповідно до Основ. 08.07.1970 р. в повній відповідності з Основами земельного законодавства був прийнятий Земельний кодекс УРСР (далі - ЗК УРСР) [14].

Стаття 4 Основ земельного законодавства, як і ЗК УРСР виділяла в єдиному державному земельному фонді землі за основним цільовим призначенням, в тому числі – “землі промисловості, транспорту, курортів, заповідників і іншого несільськогосподарського призначення”. Землями промисловості, транспорту, курортів, заповідників та іншого несільськогосподарського призначення визнавалися землі, надані в користування підприємствам, організаціям та установам для здійснення покладених на них спеціальних завдань (промислового виробництва, транспорту, організації курортів, заповідників і т. ін.).

Множинність цілей, для яких надавалися землі відповідної категорії, зумовлювала необхідність класифікації зазначених земель на види. Перелік цих цілей в ч.1 ст.38 Основ земельного законодавства та ст.109 ЗК УРСР не був вичерпним. Одним із видів земель, зазначеної категорії, що мав суттєві особливості в правовому режимі, були землі, надані для користування надрами. До різновидів цих земель належали: 1) земельні ділянки гірничодобувних підприємств; 2) земельні ділянки, надані для потреб, не пов'язаних з добуванням корисних копалин.

Правове регулювання діяльності, не пов'язаної з видобуванням корисних копалин, як і правове регулювання порядку надання для цих цілей земельних ділянок не мало в законодавстві достатнього розвитку. Без сумніву, однак, що правова регламентація порядку надання та використання земель для потреб, не пов'язаних з добуванням корисних копалин, мала суттєві риси подібності з правовим режимом земель, наданих для добування корисних копалин, так як в обох

випадках мова йшла про землі, необхідні для організації на поверхні землі робіт по проникненню в надра землі. Діяльність, не пов'язана з добуванням корисних копалин, визначалася в кожному окремому випадку правилами проекту, затвердженого у відповідному порядку.

Земельні ділянки гірничодобувних підприємств могли надаватися в користування як із вільних земель, так і земель, що перебували в користуванні. У першому випадку надання земельних ділянок здійснювалося в порядку відведення. Надання земельної ділянки, що була в користуванні, іншому землекористувачеві провадилося лише після вилучення даної ділянки.

Земельна ділянка гірничодобувному підприємству надавалася після оформлення гірничого відводу, тобто після отримання права на промислово розробку корисних копалин у визначеному місці і у визначеному об'ємі. Отже, надання гірничого відводу у встановленому порядку було підставою для порушення клопотання про відведення земельної ділянки для розробки родовища корисних копалин.

Стаття 10 Основ земельного законодавства (ст.22 ЗК УРСР) встановлювала, що приступати до користування наданою земельною ділянкою до встановлення відповідними землепорядковими органами меж цієї ділянки в натурі (на місцевості) і видачі документа, який засвідчував право користування землею, заборонялося.

Питання про відведення земельної ділянки для розробки родовища корисних копалин не виникло при проведенні геологорозвідувальних робіт. Підприємства, організації і установи, які здійснюють геологознімальні, розшукові, геодезичні та інші розвідувальні роботи, могли проводити ці роботи на всіх землях в порядку, встановлюваному законодавством Союзу РСР і Української РСР без вилучення земельних ділянок у землекористувачів. Не дивлячись на те, що земельні ділянки в цих випадках не відводилися, необхідно було одержати дозвіл компетентних

державних органів на зайняття ділянки. В УРСР дозвіл на зайняття земельної ділянки для проведення розвідувальних робіт надавався виконавчим комітетом обласної Ради депутатів трудящих, який одночасно вирішував питання і про строк, на який дозволялося займати земельну ділянку.

Після того, як дозвіл на проведення розвідувальних робіт був отриманий, підприємства, організації і установи, на які покладалося здійснення цих робіт, повинні були погоджувати з землекористувачами строки початку і місце робіт. При недосягненні згоди з цих питань, вони визначалися виконавчими комітетами районних або міських Рад депутатів трудящих.

На підприємства, організації і установи, що проводили розвідувальні роботи або розробляли родовища корисних копалин, покладалася обов'язок приводити за свій рахунок зайняті земельні ділянки в стан, придатний для використання їх за призначенням.

Крім того, підприємства, організації і установи, які розробляли родовище корисних копалин відкритим способом, а також проводили інші роботи, зв'язані з порушенням ґрунтового покриву, повинні були знімати і зберігати родючий шар ґрунту з метою використання його для рекультивациі земель та підвищення родючості малопродуктивних угідь.

Земельним законодавством цього періоду здійснено подальше врегулювання відшкодування землекористувачам збитків, заподіяних вилученням або тимчасовим зайняттям земельних ділянок, а також закріпило відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва, зв'язаних з вилученням земель для несільськогосподарських потреб

Прийняття Основ земельного законодавства Союзу РСР і союзних республік стало базою для кодифікації всього законодавства про природні ресурси. Так, 09.07.1975 р. прийнято закон СРСР – Основи законодавства Союзу РСР і союзних республік про надра [15], а 25.06.1976 р. був затверджений Кодекс про надра УРСР [16].

Поряд з Основами земельного законодавства та ЗК УРСР, які визначали порядок надання земельних ділянок, наданих для користування надрами, Кодекс про надра УРСР закріплював умови, на яких вони надавалися. Зокрема, надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, відбувалося за наявності гірничого відводу чи дозволу.

Початок **четвертого етапу** розвитку законодавства про землі, надані для користування надрами, пов'язується із прийняттям 18.12.1990 р. Земельного кодексу Української РСР [17]. Після проголошення незалежності України Верховна Рада України прийняла Закон України “Про внесення змін та доповнень до Земельного кодексу Української РСР” від 13.03.1992 р. [18], згідно з яким Земельний кодекс було викладено в новій редакції.

До земель, наданих для користування надрами, належали: 1) землі для розвідувальних робіт; 2) землі гірничодобувних підприємств; 3) землі, надані для цілей, не пов'язані з видобуванням корисних копалин.

Згідно ст.25 ЗК України розвідувальні роботи могли проводитися на всіх землях, незалежно від їх цільового призначення. Користування такими земельними ділянками здійснювалося на підставі дозволу на проведення розвідувальних робіт, який видавався органами державної адміністрації району або виконавчим комітетом міської, в адміністративному підпорядкуванні якої є район, Ради народних депутатів, і договору, що укладався з власником землі, землекористувачем. Земельні ділянки для проведення розвідувальних робіт у власника землі або землекористувача не вилучалися (не викуплялися).

Зі змісту положень ЗК України випливає, що землі гірничодобувних підприємств належали до земель промисловості, які входили до такої категорії земель, як землі промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та іншого призначення.

Правове регулювання використання земель, наданих для цілей, не пов'язаних з ви-

добуванням корисних копалин, як і на попередньому етапі, не отримало достатнього розвитку.

Правове регулювання земельних відносин, що виникають при використанні надр, регулюється, крім ЗК України, також нормативно-правовими актами про надра, зокрема Кодексом України про надра від 27.07.1994 р. [19], який передбачає умови надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами.

25.10.2001 р. прийнятий чинний ЗК України [20]. Зазначений кодекс вперше вживає поняття “земельні ділянки для потреб, пов'язаних з користуванням надрами”, а також закріплює особливі умови надання цих ділянок. Визначаючи в ч.4 ст.66 ЗК України особливі умови надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, законодавець тим самим відносить ці землі до земель промисловості.

Вище викладене дозволяє зробити висновок про те, що на кожному етапі правового регулювання земельних відносин, пов'язаних із користуванням надрами, удосконалювалося законодавче забезпечення використання земель, наданих для користування надрами, змінювалося місце цих земель у земельному фонді. Однак поза увагою законодавця, як в радянський період, так і в період незалежності України (сучасний період), залишилося ряд питань. Серед них: законодавче закріплення визначення поняття “земель, наданих для користування”, їхнього складу, використання земель, наданих для цілей не пов'язаних з видобуванням корисних копалин. Розв'язання цих проблем є перспективним напрямком подальшого наукового дослідження в цьому питанні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Декрет “О земле” : от 26.10.1917 г. // СУ РСФСР. – 1917. – № 1. – Ст. 3.
2. Декрет “О социализации земли” : от 19.02.1918 г. // СУ РСФСР. – 1918. – № 25. – Ст. 346.

3. Положение “О социалистическом землеустройстве и о мерах перехода к социалистическому земледелию” : от 26.05.1919 г. // СУ РСФСР. – 1919. – № 4. – Ст. 43.

4. Декрет “О недрах земли” : от 30.04.1920 г. // СУ РСФСР. – 1920. – № 36. – Ст. 171.

5. Инструкция “О порядке отведения для нужд горной промышленности поверхности и недр земных” : от 30.04.1920 г. // Горное дело. – 1921. – № 3. – С. 15-17.

6. Земельный кодекс РСФСР : от 30.10.1922 г. // СУ РСФСР. – 1922. – № 68. – Ст. 901.

7. Земельный кодекс УРСР : від 29.11.1922 р. // ЗУ УРСР. – 1922. – № 51. – Ст. 750.

8. Положение о недрах земли и разработке их : от 07.11.1923 г. // СУ РСФСР. – 1923. – № 54. – Ст. 532.

9. Постановление Президиума Центрального Исполнительного Комитета СССР : от 13.07.1923 г. // СУ РСФСР. – 1923. – № 82. – Ст. 799.

10. Горное положение СССР : от 09.11.1927 г. // СЗ СССР. – 1927. – № 68. – Ст. 687–688.

11. Краснов Н. И. Правовой режим земель специального назначения / Краснов Н. И. – М. : Госюриздат, 1961. – 215 с.

12. Общие начала землепользования и землеустройства : 15.12.1928 г. // СЗ СССР. – 1928. – № 69. – Ст. 642.

13. Основы земельного законодательства Союза ССР и Союзных республик : от 13.12.1968 г. // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1968. – № 51. – Ст. 485.

14. Земельный кодекс УРСР : від 08.07.1970 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1970. – № 29. – Ст. 205.

15. Основы законодательства Союза ССР и Союзных республик о недрах : от 09.07.1975 г. // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1975. – № 29. – Ст. 435.

16. Кодекс про надра УРСР : від 25.06.1976 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1976. – додаток до № 27. – Ст. 225.

17. Земельний кодекс УРСР : від 18.12.1990 р., № 561-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 10. – Ст. 98.

18. Закон України “Про внесення змін та доповнень до Земельного кодексу Української РСР” : від 13.03.1992 р., № 2196-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 25. – Ст. 354.

19. Кодекс України про надра : від 27.07.1994 р., № 132/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 36. – Ст. 341.

20. Земельний кодекс України : від 25.10.2001 р., № 2768-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.

Барабаш Н. П. Развитие правового регулирования земельных отношений, пов'язаних із користуванням надрами / Н. П. Барабаш // Форум права. – 2009. – № 2. – С. 30–37 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-2/09bnpikn.pdf>

Аналізується розвиток законодавчого забезпечення правового режиму земель, наданих для користування надрами, за період з 1917 р. по даний час. Здійснено спробу виділити в процесі правового регулювання земельних відносин, пов'язаних із користуванням надрами, відповідні етапи, кожен із яких спрямований на удосконалення правової регламентації відносин, об'єктом яких є землі, надані для користування надрами.

Барабаш Н.П. Развитие правового регулирования земельных отношений, связанных с использованием недр

Анализируется развитие законодательного обеспечения правового режима земель, предоставленных для пользования недрами, за период с 1917 г. по данное время. Осуществлено попытку выделить в процессе правового регулирования земельных отношений, связанных с пользованием недрами, соответственные этапы, каждый из которых направлен на усовершенствование правовой регламентации отношений, объектом которых есть земли, предоставленные для пользования недрами.

Barabash N.P. The Development of the Legal Regulation of the Land Use, Connected To the Subsoil Use

It analyzes the development of the law providing the legal regime of land granted to use the subsoil for the period from 1917 to present. An attempt was made to allocate in the process of legal regulation of land associated with subsoil use, the phases, each aimed at improving the legal regulations of relations, the object of which is land available for subsoil use.